

**A gondozó családok támogatásának
lehetőségei és nehézségei
a demenciával élő idősök segítésében**

Prof. dr. Szabó Lajos

c. egyetemi tanár

ELTE Társadalomtudományi Kar

Szociális Munka Tanszék

A demens ellátás hazai körülményei

- A demenciával élő idősök hazai ellátása alapvetően bentlakásos otthoni ellátásra épül
- Az idős otthonában nyújtott szolgáltatások kapacitása korlátozott
- A demencia – specifikus nappali ellátás gyakorlatilag nem épült ki
- Az idősellátás területén nincs támogató szolgálat
- Hiányoznak a tanácsadó szolgálatok, elégtelen az információ nyújtás
- Miközben a demenciával élő idősokről jelentős mértékben a családok gondoskodnak, nincs a családok közvetlen támogatására irányuló ellátási koncepció és stratégia
- Az idősellátás alapelve itt is érvényes: törekednünk kell arra, hogy ameddig lehetséges az idős otthonában tudjon élni

Akadályok a család vállalásai kapcsán

- A munkahely megtartásának kényszere /egzisztenciális nyomások, rugalmatlan foglalkoztatási körülmények/
- A szolgáltatási – ellátási hátterek elégtelensége
- A szociálpolitikai támogatások hiánya
- A család belső akadályai, kötelezettségei /kedvezőtlen családi körülmények, más családtagokról gondoskodás terhe, stb./
- A primer gondozó családtag életkora, funkcionális akadályozottsága
- A mobilizálható családtagok hiánya, távolsága
- Anyagi forrás hiánya külső gondozási kapacitás igénybevételéhez

A családok stratégiái

- Tartós bentlakásos otthoni elhelyezés kezdeményezése
- Átmeneti gondozó ház, ápolási osztály mint áthidalás
- Házi segítségnyújtás, házi szakápolás igénybevétele
- Gondozó személy alkalmazása
- Primer gondozó családtag hosszú távú gondozó szerepben
- A gondozási feladatok szétterítése a gondozó családban
- A természetes segítők /rokonok, barátok, szomszédok/ részleges bevonása
- Önkéntesek igénybevétele

A gondozó család ellátási helyszínei

- A gondozási szükséglethez igazodó „ingázó” gondozás az idős hozzátartozó természetes életterében
- A gondozó családtag mint beköltöző-együttélő gondozó az idős természetes életterében
- Gondozási rotáció változó helyszíneken
- Az idős átmeneti vagy periodikus befogadása a gondozó családba
- A gondozásra szoruló idős hosszú távú beköltözése a gondozó családba – a többgenerációs család újraszerveződése

Kihívások az újrászerveződő család számára

- A családba érkező idős veszteség érzései, adaptációs feszültségek
- Az idős családon belüli személyes terének kialakítása
- Az „új családtag” jelenlétének hatása a kialakult életrendre
- A megmaradt mozgásterek és a család belső rendszerhatárai – a család strukturális újrászerveződése
- A családi szerepek és feladatmegosztások újragondolása
- A gondozás feladataihoz illeszkedő életvitel kialakulása
- A felmerülő nehézségekkel foglalkozás, konfliktus kezelés problémái

A gondozás kritikus pontjai

- Szembesülés a diagnózissal mint krízis esemény
- Az információk elégtelensége
- A gondozási ismeretek, tapasztalatok hiánya
- A gondozás mindennapi gyakorlatának kialakítása
- Nehézségek, elakadások a gondozás folyamán /pl. „zavaró viselkedés” kezelése/
- A primer gondozó családtag túlterhelődése
- Kedvezőtlen szerep viszonyok
- A halmozódó veszteségek és az előrevetülő gyász érzelmi terhe

A gondozói szerep alakulásának fázisai

- A gondozó szerep kialakulásának kezdete / még nincs elkülönülő szerep és gondozói szerep identitás/
- A gondozói szerep formálódása a növekvő gondozási feladatok mentén /még nem érinti a gondozó egyéb szerepeit/
- A „gondozói karrier” kibomlása erősödő gondozói szerep identitással, a szerep egyensúlyok megbomlásával
- Szerep túlterhelődés: a gondozói szerep maga alá gyűri a gondozó családtagot, beszűkülés és kudarc a szerep kötelezettségek kapcsán
- A gondozási körülmények radikális változtatása /pl. időotthoni elhelyezés/, kísérlet a gondozás előtti szerep viszonyok helyreállítására

A konzultációs hátterek megteremtése és a családkonzultáció sajátosságai az idősellátásban

- Az idősekkel és családjaikkal folytatott konzultáció alapvetően eltér a családterápiás és családkonzultáció szokásos gyakorlatától /sokkal strukturáltabb, fókuszáltabb és beilleszkedik a gondozás menedzsment kontextusába/
- A segítő kvalifikált szakember családdinamikai és családkonzultációs többlettudással /felkészítő program fontossága/, esetviteli autonómiája nagyobb /transzdiszciplináris esetviteli modell/
- A konzultáció során a hangsúly a primer gondozó családtag támogatásán, és a családon belüli terhelődés és szerep-egyenlőtlenségek feldolgozásán van, a családdinamikai tényezők feltárása körülírt

A gondozó családokkal folyó segítő munka csomópontjai

- Információ nyújtás és a krízis-feszültség kezelése a diagnosztikai fázisban
- A primer gondozó családtag támogatása a gondozás napi rutinjának alakításában /pszichoedukáció, problémakezelési stratégiák, esetmendezment, nehézségek, akadályok feldolgozása a zavaró viselkedés kapcsán/
- Családkonzultációs ülések a szerepviszonyok feltárására és a feladatmegosztás és szerep – egyensúlyok kialakítására
- Szerep-feszültségek, konfliktusok feldolgozása /mediációs és változás kezelési stratégiák/
- Családi és intézményközi esetkonferencia az elakadások kezelésében
- A támogató hátterek kiszélesítése /hozzá tartozói csoport/
- A veszteség érzések és anticipált gyász feldolgozása
- Lezárás / az eredmények összegzése, alkalmi konzultációk biztosítása, a támogatás átemelése önsegítő szerveződések felé/

A gondozó családokkal folyó segítő munka csomópontjai

- Információ nyújtás és a krízis-feszültség kezelése a diagnosztikai fázisban
- A primer gondozó családtag támogatása a gondozás napi rutinjának alakításában /pszichoedukáció, problémakezelési stratégiák, esetmendszment, nehézségek, akadályok feldolgozása a zavaró viselkedés kapcsán/
- Családkonzultációs ülések a szerepviszonyok feltárására és a feladatmegosztás és szerep – egyensúlyok kialakítására
- Szerep-feszültségek, konfliktusok feldolgozása /mediációs és változás kezelési stratégiák/
- Családi és intézményközi esetkonferencia az elakadások kezelésében
- A támogató hátterek kiszélesítése /hozzátartozói csoport/
- A veszteség érzések és anticipált gyász feldolgozása
- Lezárás / az eredmények összegzése, alkalmi konzultációk biztosítása, a támogatás átemelése önsegítő szerveződések felé/

Köszönöm a figyelmet.